

Metsähallitus
kirjaamo@metsa.fi
Kirjaamo
PL 94
01301 Vantaa

Viite: Urho Kekkosen kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelma

URHO KEKKOSEN KANSALLISPUISTON VIRKISTYSKÄYTÖN KEHITTÄMINEN

YLEISTÄ

Urho Kekkosen kansallispuistossa on noin 300 000 ulkoilukäyntiä vuosittain. Kuten lausunnolla olevassa hoito- ja käyttösuunnitelmassa todetaan, Saariselän alue on yksi maan suurimmista matkailualueista, ja sen vieressä olevan puiston tulee olla yksi luontomatkailun valtakunnallisen kehittämisen painopisteistä.

Luontosuhteen vahvistamiseksi ja luonnon hyvinvointivaikutusten saavuttamiseksi on tärkeää, että myös kansallispuistojen kävijämäärät nousevat. Tämä lisää luonnon ja luonnonsuojelun arvostusta muuallakin kuin kansallispuistossa.

Uusien kävijöiden saamiseksi alueelle tarvitaan avarakatseista ajattelua luonnon virkistyskäytön kehittämiseksi – etenkin siitä näkökulmasta, millaisilla palveluilla uudet kävijät löytäisivät alueelle. 90 % alueen kävijöistä on päiväkävijöitä.

Kansallispuistot ovat avainasemassa vaellus- ja retkeilyperinteiden sekä luonnossa kulkemisen taitojen siirtämisessä seuraaville sukupolville. Uusia luonnossa liikkumisen lajeja ovat muun muassa geokätköily, lumikenkäily ja maastopyöräily.

Aikaisempien linjausten mukaisesti UK-puiston profiilia halutaan nostaa erityisesti retkeilijöiden ja vaeltajien kansallispuistona. Mikäli tähän tavoitteeseen halutaan päästä, tulisi sen mielestämme näkyä hoito- ja käyttösuunnitelmassa ja tulevaisissa resurssipainotuksissa selkeästi.

Suomen Latu on ulkoilujärjestö ja otamme kantaa hoito- ja käyttösuunnitelmaan hyvinvointi- ja virkistyskäytön näkökulmasta.

SISÄÄNTULOPORTTI-AJATTELU

Kansallispuistojen palveluita jäsentää ajatus sisääntuloporteista. Tärkeimpien sisääntuloporttien yhteyteen rakennetaan parhaat päiväretkipalvelut ja niiden kautta pääsee pidemmille reiteille sekä erämaahan. Suomen Latu ehdottaa, että Urho Kekkosen kansallispuiston sisääntuloportteina olisivat Saariselkä, Kiilopää ja Tankavaara, ja että tämä kirjoitettaisiin näkyviin myös hoito- ja käyttösuunnitelmaan.

Suosituimpien sisääntuloporttien tärkeimpiä palveluita ovat opasteet valtateiltä, toimivat parkkipaikat, hyvät päiväretkimahdollisuudet, opastetut reitit, vesipiste sekä vähintään katos ja penkki vaatteiden vaihtoa varten.

UK-puiston hiljaisempi, pidemmän matkan vaeltajia palveleva sisääntuloportti, voisi olla Kemihaarassa tai Savukoskella. Lähtöpisteessä tulisi olla vähintään lähtöopasteet, vesipiste ja katoksellinen penkki varusteiden vaihtoa tai huoltoa varten. Kemihaarassa yrittäjä tarjoaa palveluja jo nyt.

REITEISTÄ JA OPASTEISTA

Hoito- ja käyttösuunnitelman luonnoksessa todetaan, että ihmisen aiheuttama maaston kuluminen voi olla uhka pienialaisille luontotyypeille etenkin Saariselän tuntumassa. Retkeilyreittien varresta ei kuitenkaan ole tiedossa kuin joitakin uhanalaisten kasvilajien esiintymiä, jotka ovat turvattavissa hyvällä reittien ylläpidolla, opastuksella ja valistuksella.

Jos UK-puiston kävijämäärää halutaan lisätä, on tärkeää panostaa reitteihin. Sisääntuloporttien yhteydessä olevat lyhyet, muutaman tunnin mittaiseen käyntiin sopivat helpot ympyräreitit ovat käytetyimpiä reittejä, ja niiden palveluista tulee huolehtia. Saariselän alueen palveluihin suunniteltu uusi esteetön tulipaikka on hieno ajatus, koska se huomioi myös ikääntyvät asiakkaat.

Merkityllä reitillä Suomen Latu tarkoittaa reittiä, jossa risteysviittojen lisäksi on matkan varrella maalimerkkejä, paaluja tai muita vastaavia seurattavia tunnisteita.

Tällä hetkellä UK-puistossa on hyvin vähän opastettuja ja merkittyjä reittejä. Alueella on kuitenkin jo olemassa merkitemätön reittiverkosto. Suomen Ladun näkemyksen mukaan UK-puistoon tarvitaan vaeltajille merkittyjä, useamman päivän vaelluksen mittaisia ympyräreittejä, koska sellaisille on sekä

koti- että ulkomaista kysyntää, mutta niiden tarjonta koko maan kansallispuistoissa on vähäistä.

Suomen Latu esittää, että reittisuunnittelussa panostettaisiin rengasreitteihin, koska ne ovat retkeilyreiteinä huomattavasti houkuttelevampia ja käytetympiä kuin janareitit. Ympyräreitti ei aiheuta tarpeetonta ajelua puiston eri puolille ja sen saavutettavuus on parempi. Helppo saavutettavuus madaltaa myös retkelle lähdön kynnyksestä. Merkityt ympyräreitit parantavat vaeltajien turvallisuutta ja vähentävät viranomaisten pelastustoimia.

Suomen Latu esittää, että UK-puistoon merkittäisiin pitkä vaellusreitti esimerkiksi välille Kiilopää-Suomunruoktu-Luiri-Lankojärvi-Rautulampi-Kiilopää. Lisäksi merkittävät reitit esitetään välille Kemihara-Kiilopää ja Rajajooseppi-Kiilopää.

PALVELUTUVISTA

UK-puisto on erävaeltajien paratiisi. Itä-Kairan kulkijat ovat harvassa ja rinkan kanssa omin avuin retkeilevät löytävät rauhalliset selkoset. Erämaissa itsekseen vaeltavat eivät ole palveluja vailla.

Suomen Latu toivoo, että Metsähallituksella olisi rohkeutta kokeilla kansallispuistossa, esimerkiksi juuri UK-puiston alueella, palvelevampaa, Norjan fjällstation-tyyppistä ratkaisua.

Kokeilun voisi aloittaa reitillä, jossa päivämatkat olisivat hieman pidempiä, mutta silti helpohkosti päivän aikana kuljettavia. Reitti jaksottuisi tunturitupien välisiin matkoihin, ja tuvalla olisi mahdollisuus yöpyä lakanoiden välissä ja ostaa lämmin ruoka. Myös varusteiden kuivattaminen olisi mahdollista. UK-puistossa tällainen olisi mahdollista toteuttaa olemassa olevien reittien ja vetovoimaisten taukopaikkojen avulla esimerkiksi välille Kiilopää-Suomunruoktu-Tuiskukuru-Luiri-Lankojärvi-Kiilopää.

Luulammelle on jo suunniteltu lakanamajoitusta, ja tämä tulisi tuoda esiin hoito- ja käyttösuunnitelmassa. Luulampi sopisi hyvin myös isomman ryhmän telttailupaikaksi.

Pidempien vaellusten hyvinvointivaikutukset ovat merkittävät, mutta tällä hetkellä ne edellyttävät osaamista myös retkiruoan ja majoitteiden kanssa. Suomen Latu uskoo, että yöpymispaikat madaltaisivat lähtemisen kynnyksestä ja saisivat liikkeelle uusia ihmisiä.

MAASTOPYÖRÄILYSTÄ

Voimassa oleva luonnonsuojelulaki (5 luku 36 §) kieltää rajoittamasta jokamiehen oikeuden käyttöä, ellei siihen ole lakiin nojautuvaa perustetta. Saman lain 3 luku 18 §:ssä säädetään liikkumisen rajoittamisesta luonnonsuojelualueella. Hallituksen esityksessä 18 §:n sisältöä avataan näin:

”Kansallispuistot, samoin kuin useat muut luonnonsuojelualueet, on tarkoitettu yleisiksi luonnonnähtävyyksiksi ja siten palvelemaan myös yleistä luonnonharrastusta. Tämän vuoksi jokamiehen oikeuksien rajoittaminen näillä alueilla voisi tulla kysymykseen vain poikkeuksellisesti. Tällainen tilanne on kuitenkin olemassa esimerkiksi silloin, kun liikkumisen rajoittaminen on välttämätöntä tietyn eläinlajin pesimärauhan tai oleskelun turvaamiseksi tai kasvilajin säilymiseksi. Tämän vuoksi ehdotetaan, että kansallispuistoissa ja muilla luonnonsuojelualueilla voitaisiin perustamispäätöksessä tai järjestyssäännössä tietyllä alueella kieltää tai rajoittaa eräitä muutoin sallittuja toimenpiteitä. Jokamiehen oikeuksiin kuuluvaa liikkumista ja saariin maihinnousua koskevan kiellon tai rajoituksen edellytyksenä olisi aina, että alueen eläimistön tai kasvillisuuden säilyttäminen sitä vaatii. Kielto- ja rajoitusalueet olisivat joka tapauksessa näillä alueilla suhteellisen pienialaisia. Myös näiltä osin säännös vastaa nykyisin noudatettua käytäntöä.”

Edellä esitetyn johdosta Suomen Ladun näkemyksen mukaan UK-puiston hoito- ja käyttösuunnitelmaan kirjattu maastopyöräilyn rajoittaminen merkityille reiteille ja erikseen osoitetuille urille ei ole mahdollista.

Valtakunnallisissa Metsähallituksen Suojelualueiden hoidon ja käytön periaatteissa maastopyöräilyä ja sen mahdollisuuksia ei ohjeisteta arvioimaan lainkaan reittien merkitsemistason mukaan.

Metsähallituksen suojelualueiden hoidon ja käytön periaatteissa todetaan maastopyöräilyä näin: *”Maastopyöräily on jokamiehen oikeutta ja sitä voi pääsääntöisesti harjoittaa myös suojelualueilla. Sitä harrastetaan yleensä olemassa olevilla poluilla, teillä ja tieurilla. (...). Sen aiheuttama polkujen tiivistyminen ja polun pintaa rikkova vaikutus on pitkälti samakaltainen kuin kävelyssä tai juoksussa. Maastopyöräilyn mahdollisia haittoja alueen luonnonsuojelutavoitteelle voidaan tarvittaessa ehkäistä rajoittamalla pyöräily selvästi erottuvilla poluilla, kunnostetuilla ulkoiluteille sekä metsäauto- tai kärryille.”*

Suomen Ladun näkemyksen mukaan hoito- ja käyttösuunnitelmaan kirjattu maastopyöräilyn rajoittaminen ei ole valtakunnallisten suojelualueiden hoidon ja käytön periaatteiden mukainen.

Hoito- ja käyttösuunnitelmassa ei ole myöskään määritelty, mitä Metsähallitus tarkoittaa merkityllä reitillä. Luetaanko merkityksi reitiksi esimerkiksi vakiintunut selkeä polkureitti, jossa on risteyskohdissa viitoitus, vaikka koko matkalla ei olisi esim. maalimerkintöjä? Riittääkö, että merkitty reitti on merkitty kartalle vai edellyttääkö se myös risteysopasteita?

Mikäli hoito- ja käyttösuunnitelmaan kuitenkin jätetään ”merkitty reitti” kriteeriksi maastopyöräilyn sallimiselle, tulee selkeästi määritellä se, mitä tarkoitetaan merkityllä reitillä.

Suojelualueiden hoidon periaatteiden ja Suomen Ladun näkemyksen mukaan maastopyöräilyä voidaan ohjata opasteilla ja tiedottamisella reiteille, joille sen katsotaan sopivan parhaiten. Lajina maastopyöräilyä palvelevat parhaiten pidemmät, ympyrän malliset reitit. Suomen Latu esittää Kiilopää-Rautulampi-Luulampi-Kiilopää/Saariselkä -reitit lisäksi pyöräreittiä ainakin välille Kiilopää-Suomunruoktu-Luuro-Hammaskuru-Anteri-Rajajooseppi, mikäli tätä ei käsitetä sellaiseksi merkityksi reitiksi, jolla pyöräily olisi hoito- ja käyttösuunnitelman luonnoksen mukaan sallittua. Hammaskurusta eteenpäin on vanha, kovapohjainen rakennettu tukkitie, jota ajetaan paljon mönkijöilläkin, ja Suomunruoktu-Luuro-Hammaskuru -välillä pyöräily voitaisiin tarvittaessa johtaa huoltouria pitkin. Pyöräilylle sopiva ympyräreitti olisi myös Kiilopää-Luulampi-Taajoslaavu-Vellinsärpimä-Saariselkä.

UK-puiston neuvottelukunta piti hyvänä, että maastopyöräilymahdollisuuksia kehitetään kansallispuiston alueella.

Suomen Latu toivoo, että yhteiskäytössä olevilla reiteillä tiedotetaan liikkujia esimerkiksi opastein tai merkein reitin usean lajin yhteiskäytöstä. Tietoisuus muulla tavoin reitillä liikkuvista olisi omiaan lisäämään turvallisuutta ja suvaitsevaisuutta eri tavoin liikkuvien välillä.

Hoito- ja käyttösuunnitelman mukaan talvipyöräily on sallittua talvikävelyreiteillä, mutta ei laduilla tai huoltourilla. Latuja ei saa rikkoa, mutta Suomen Latu ei näe perustetta pyöräilyn kieltämiselle huoltourilla, moottorikelkkareiteillä tai kantavan hangen aikaan muuallakin. Ainakaan talviaikainen pyöräily ei uhkaa luontoarvoja, joten sen rajoittaminen luonnonsuojelulain 36 §:n perusteella ei ole mahdollista. Linnuston suojeluun liittyviä rajoitusosia ei puistossa ole.

Ajatus mobiiliopastuksesta on hyvä kohteilla, jotka ovat päiväkävijöiden saavutettavissa. Puhelimien akkujen kestävyys ja datayhteyksien hitaus ovat helposti esteenä mobiiliopasteiden käytölle.

Suomen Latu esittää, että myös jo sovittu UK-puiston alueelle tuleva geokätköverkosto kirjoitetaan näkyviin hoito- ja käyttösuunnitelmaan.

Suomen Latu esittää myös lyhyiden talvikävelyreittien lisäämistä etenkin sisääntuloporttien yhteyteen.

Tulentekoon liittyvien ohjeiden ja sääntöjen tulisi olla mahdollisimman selkeät ja yhdenmukaiset koko maassa. Myös koirien kanssa kansallispuistossa toimiminen tulisi opastaa paikan päälläkin mahdollisimman selkeästi.

Ulkomaisten matkailijoiden opastus tuvilla ja kansallispuistossa etenkin talviolosuhteissa tulisi olla hyvin hoidettu. Se on omiaan vähentämään häiriöitä tuvilla ja pelastuslaitoksen turhia hälytyksiä.

Luontomatkailun näkökulmasta on tärkeää sallia matkailuyrittäjien virkistyskäyttöön liittyvät huoltoajot joissain tapauksissa.

Yksittäisenä asiana tupien paloturvallisuutta voitaisiin huomattavasti parantaa tupiin sijoitetuilla, palon kestävillä kynttilän- ja trangianalusilla.

HOITO- JA KÄYTTÖSUUNNITELMIEN RAKENTEESTA

Hoito- ja käyttösuunnitelman rakenteesta johtuen samoja asioita käsitellään useassa kohdassa pintapuolisesti eri näkökulmista. Näkemyksemme mukaan asioiden avaaminen muutamalla lauseella antaisi eri asioiden arvioinneista, suunnitelmista ja niiden perusteista merkittävästi lisätietoa.

Hoito- ja käyttösuunnitelmien ongelma kokonaisvaltaisen virkistyskäytön kehittämisen näkökulmasta on myös suunnitelmien rajautuminen tarkasti hoito- ja käyttösuunnitelman nimeämälle alueelle. Usein suunnittelualueen välittömässä läheisyydessä, mutta rajauksen ulkopuolella on muita ulkoilureittejä, taukopaikkoja, opasteita, pysäköintipaikkoja ja muita palveluita, joita ei kuitenkaan mitenkään mainita hoito- ja käyttösuunnitelmissa tai ei tuoda esiin näiden virkistyspalvelujen saavutettavuutta suunnittelualueelta käsin tai näiden ulkopuolisten palveluiden vaikutusta suunnittelualueeseen.

Hoito- ja käyttösuunnitelmien kehittämisajatuksena Suomen Latu esittää, että suunnitelmat sisältäisivät ainakin maininnat suunnittelualueen ulkopuolella olevista, mutta suunnittelualueen toimintoihin välittömästi vaikuttavista virkistyspalveluista, ja niiden huomioimisesta suunnittelussa.

SUOMEN LATU

Eki Karlsson, toiminnanjohtaja, puh. 044 328 3286
Anne Rautiainen, puh. 050 545 6539